

[Miljøministeren]

har sagt tidligere, men det er altså udtryk for, at de nu kan gøre det automatisk, de behøver ikke at henvende sig til amtet for at kunne træffe disse dispositioner. Men det er noget begrænset, det er noget med udfyldning. Det er nok muligt, at det også er noget med arealstørrelse, det tør jeg ikke give et helt klart svar på, men det er i hvert fald noget begrænset.

Derfor tror jeg, at det er lidt teoretisk, det; hr. Svend Erik Hovmand vil have klarlagt her, simpelt hen fordi man kan ikke give generelle og teoretiske svar på så mange spørgsmål, der handler om noget forskelligt. Man må give svar på de enkelte ting, og mit svar er, at hvis kommunen udarbejder kommuneplaner i overensstemmelse med regionplanerne, får kommunen også mulighed for en række enkeltafgørelser, som vi ikke blander os i. Men kommunen kan ikke gennemføre enkeltafgørelser, der er i strid med regionplanen, og derfor skal de i hvert fald være i overensstemmelse med de linjer, som de er enige med amtet om, og som er nedfældet i regionplanerne. Det er mit svar.

(Kort bemærkning).

Svend Erik Hovmand (V):

Jeg overraskes ikke over det svar, jeg her fik, for det var selvfølgelig det svar, som ministeren med sin indstilling kunne give. Men det, jeg overraskes over, er, at vi nu har haft en debat her, som handler om at styrke kommunernes selvbestemmelsesret, en ydre ramme organisatorisk, en skal – en skal, der er tom. Ingen i denne sal ved, hvad der er inden i denne skal. Ingen i denne sal ved, hvilke muligheder, hvilken ekstra frihed, hvilken ekstra selvbestemmelsesret kommunerne får, hvis dette lovforslag vedtages. Vi har nok fået nogle teoretiske forklaringer på – hvad vi i øvrigt har kunnet læse i planredegørelsen – hvad der vil ske, når regionplanen er godkendt, altså om et års tid eller halvandet, men hvad vil der ske den 1. juli, hr. minister? Er det sådan, at kommunernes selvbestemmelsesret bliver styrket? Kan de nu gå ud og sige til de landsbysamfund, som de gerne selv vil udvikle, at det kan lade sig gøre?

Miljøministeren (Ivar Nørgaard):

Jeg kan glæde hr. Svend Erik Hovmand med, at jeg er helt enig i hans udlægning, at man ikke ud fra den kompetencebestemmelse, vi her har fastlagt, kan sige noget om substansen af regionplanlægningen, for det ligger i selve regionplanen, og det kan jeg jo ikke ved et hug her lave om på ved at komme med en ændring, der flytter kompetence på et begrænset område fra amtet til kommunerne. Det er klart. Jeg vil også tro, at jeg ville møde megen kritik, hvis jeg pludselig kom med en lov, der afgjorde en hel række sager, som er lagt ud til amtet og kommunerne, og som de har arbejdet med i lang tid og nu skal have godkendt. Det er selvfølgelig disse planer, der bestemmer indholdet, og ikke en sådan kompetencelov. Det er jeg helt enig med hr. Svend Erik Hovmand i.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til miljø- og planlægningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af:

Forslag til lov om ekspropriation til byudvikling.

(Lovforslag nr. L 94. Fremsat 21/12 79).

Lovforslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Svend Andersen (S):**

Det er nu fjerde gang, folketinget skal beskæftige sig med lovforslaget om ekspropriation til byudvikling. Da lovforslaget sidst var til behandling, blev det vedtaget, men et antal medlemmer brugte grundlovens § 73, således at loven ikke blev stadfæstet, men skulle fremsættes for et nyvalgt folketing.

[Svend Andersen]

Et af de argumenter, modstanderne mod forslaget har brugt, er, at de erstatningssummer, der er blevet udloddet, og særlig beskatningen af erstatningssummerne, gjorde, at det, man fik, ikke stod rimeligt mål med de værdier man afstod. Dette argument mener vi nu er fjernet ved bestemmelsen om, at erstatningssummer, der udloddes ved ekspropriation, ikke mere skal medregnes ved opgørelsen af den særlige indkomst.

Efter at loven blev vedtaget i 1977, er der endvidere sket det, at de første regionplaner er vedtaget, og de næste står foran deres vedtagelse. Derfor mener vi, at det netop nu er det rigtige tidspunkt, idet vedtagelsen af loven om ekspropriation til byudvikling kommer til at finde sted som en logisk følge af kommuneplanlovgivningen.

Der er fra flere modstandere af loven, og der er også fra et bredt flertal her i folketinget givet udtryk for, at man ønsker en styrkelse af lokalsamfundene, hvor dette hensigtsmæssigt kan finde sted. Tanker om en styrkelse af det nære samfund og en styrkelse af kommunernes indflydelse har jo præget det foregående punkt på dagsordenen, og det skal igen på dagsordenen på tirsdag. Men der er ikke megen rimelighed i at tale om udvikling af samfund, hvad enten det drejer sig om en storby, en mindre by eller et bysamfund, hvis denne hensigtsmæssige planlægning alligevel ikke kan komme til at finde sted, fordi ejeren af de arealer, hvorpå udviklingen skal foregå, ikke er indstillet på at afstå arealerne.

Derfor er det min opfattelse, at hvis vi ønsker nærdemokrati, øget selvstyre i kommunerne og en planlægning, der skal tilgode lokalsamfundenes behov og ønsker, må vi give kommunerne de midler i hænde, der er nødvendige, for at denne fornuftige planlægning kan finde sted, og derfor forudser jeg da også, at der denne gang vil være en endnu større tilslutning til forslaget, end der var, da det sidst blev vedtaget.

Svend Erik Hovmand (V):

Jeg ved meget vel, at der ud over landet findes kommunalfolk af næsten alle partifarver, der vil kunne se en lettelse i deres planlægningsmæssige opgaver ved at have det redskab, som ekspropriation til byudvikling ville være.

Men i venstre har vi altid været og er fortsat af den opfattelse, at det er uhyre vigtigt i et retssamfund at værne om den enkeltes personlige ejendomsret. Derfor vender vi os nu som tilforn mod det lovforslag, som er fremsat. Vi har længe accepteret ekspropriation til formål, der har væsentlig samfundsmæssig betydning, såsom veje, skoler osv., men mener fortsat, at rene byudviklingsformål ligger uden for dette hensyn, ikke mindst i betragtning af de mange muligheder, som offentlige myndigheder har fået gennem de nye planlove. Vi har jo netop haft en diskussion om dem, og jeg tror, det står klart for de få tilhørere, der lytter til denne debat, at disse planlove er en kinesisk æske af indviklede bestemmelser, som giver de offentlige myndigheder meget store muligheder.

I øvrigt tyder intet på, at der er noget kapacitetsproblem, som begrunder et lovforslag af den karakter, som nu igen ligger på folketingets bord. Trods færre boligenheder pr. hektar er der i de allerede udlagte byzoneområder jord nok til de første 10 års forbrug, og der udlægges fortsat mere jord til det formål. Der er altså ikke et kapacitetsmæssigt behov for her og nu at gennemtvinge så restriktiv en lovgivning som den, der lægges op til her.

Den udvidelse af byzoneområderne, som finder sted, sker normalt gnidningsfrit landet over, og jeg tror, ministeren vil kunne bekræfte, at der ligger meget store arealer. Den landsplanredegørelse, som vi jo ikke skal diskutere under denne debat, men på tirsdag, indeholder i sine bilagsoversigter en fortegnelse over, hvor meget der er tale om, og jeg synes ikke, at man ved at læse disse kapacitetsvurderinger igennem kan finde nogen som helst begrundelse for at gennemføre en restriktiv lovgivning af den karakter, som vi her har set. Derfor – men også af de andre grunde, som jeg har nævnt før, først og fremmest hensynet til den enkeltes personlige ejendomsret – finder vi ikke at kunne anbefale dette lovforslag.

Gammelgaard (KF):

Også i det nyvalgte folketing er det konservative folkeparti imod det foreliggende lovforslag. Vi er af den opfattelse, at ekspropriation kun bør ske i meget begrænset omfang. Hertil kommer, at kommuneplanloven

[Gammelgaard]

indeholder bestemmelser om ekspropriation, når den kommunale planlægning viser behov for tvangsovertagelse af en ejendom.

Noget tilsvarende gælder for lov om offentlige veje, ligesom også loven om tilbudspligt åbner styringsmæssige muligheder for kommunerne. Det gælder også, hvad angår spildevandsplaner og kloakbetalingsvedtægter.

Der findes således tilstrækkelig hjemmel for kommuner til at sikre den nødvendige byudvikling inden for den eksisterende lovgivningsrammer.

§ 1 i det foreliggende lovforslag er løst formuleret. Det hedder: »En kommunalbestyrelse kan ekspropriere fast ejendom, der tilhører private, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at sikre gennemførelsen af en byudvikling . . .«.

Man opnår ikke større klarhed, når man læser bemærkningerne til § 1 i betænkningen over forslag til lov om ekspropriation til byudvikling, afgivet af udvalget om fysisk planlægning den 5. maj 1977. Det hedder her – jeg citerer fra Folketingstidende 1976–77, 2. samling, tillæg B sp. 432:

»De arealer, der kan eksproprieres efter en særlig lov om ekspropriation til byudvikling i overensstemmelse med de her omtalte retningslinjer, vil typisk være arealer, der anvendes til jordbrugsmæssige formål, og hvor det på ekspropriationstidspunktet ikke er muligt eller ønskeligt at foretage den detaljerede planlægning af de fremtidige vej- og bebyggelsesforhold, som en ekspropriation efter kommuneplanlovens § 34 vil nødvendiggøre. Loven vil derimod ikke give kommunerne adgang til at ekspropriere et areal, der allerede er bymæssigt bebygget. Det vil derfor som den alt overvejende regel alene være større ubebyggede arealer med kun en enkelt eller ganske få beboelser, som kan eksproprieres efter loven.«

Også på grund af disse uklare formuleringer, der giver mulighed for ekspropriationer, vi ikke finder rimelige, er den konservative folketingsgruppe imod lovforslaget.

Nymann (FP):

Fremsettelsen af ekspropriationsloven er jo en genfremsettelse, men det gør den hverken bedre eller mere rigtig, end den var. Derfor er fremskridtspartiet imod den. Vi mener,

at det er et af de sædvanlige socialistiske angreb mod grundlovens sikrede ejendomsret, som vi ikke mener vi skal give slip på, fordi vi ikke mener, den på nogen måde hidtil har vist sig at være nogen væsentlig hindring for byudvikling nogen steder.

Nu er det jo sådan, at det offentlige næsten når som helst og hvor som helst kan gå hen og tage et stykke jord, hvis en eller anden kommunal forsamling er begyndt at slå nogle streger et eller andet sted, og man kan måske frygte, at der på mange måder vil indgå meget mere jord til det offentlige, end det faktisk er strengt nødvendigt. Ja, muligvis vil man ligefrem kunne se det offentlige optræde med helt enormt store jordkoncentrationer, og man ved, at har man købt jorden og man samtidig kan bestemme, hvad den skal bruges til, er der faktisk uanede muligheder for fortjeneste. Det er selvfølgelig denne fortjeneste, man fra det offentlige vil søge kanaliseret bort fra de nuværende ejere. Derfor ser vi absolut ikke med sympati på dette. Vi mener, det må være rimeligt, at de, der har besiddet jorden i mange år, også har lov til at være med, hvis der skulle være nogle fordele ved en byplanlægning eller udstykning eller på anden måde. Og lige meget hvor det offentlige har foretaget store udstykningsprojekter, kan man være sikker på, at grundene dér er blevet dyrere, end hvis det var private, der havde gjort det.

Vi mener, at til at fremskaffe jord har det offentlige mange styringsinstrumenter. Vi har en meget stærk og magtfuld planlovgivning med en hel masse differentierede styringsmuligheder, og inden den træder i kraft, sker der jo det, at når jorden er indlagt i byzone, opvurderes den, og så har vi hele skatteproblematikken. Hvis en mand kommer i byzone og han bare har ligget der et stykke tid, har han ikke en chance for at blive der; det skal skatterne nok sørge for at han lader være med.

Derfor mener vi, der er rigeligt med styringsmuligheder i den lovgivning, vi har, og derfor kan vi ikke se, at vi skal have denne ekspropriationsmulighed ovenpå for det offentlige. Vi kan ikke se, at det løser nogen problemer, men det tager nogle eventuelle udstykningsfordele fra de mennesker, der har siddet med jorden fra før, og det kan ikke være rimeligt.

[Nymann]

Når ejendommene som sådan udbydes, må det være rimeligt, at det er den frie prisdannelse, der er grundlag for, hvor meget ejerne skal have for dem.

Bjørn Poulsen (SF):

Så har vi atter en gang hørt nogen beskyldte socialdemokraterne for at ville socialisere det danske samfund, oven i købet lovmæssigt set, og man kunne måske nok bruge en lejlighed som denne til at opfordre regeringen til at fremsætte et beslutningsforslag om, at der indføres socialisme fra i morgen; så kan vi da få en diskussion om, hvad socialisme egentlig er, og så kan det være, at man fra de forskellige borgerlige partiers side kunne få lidt mere forståelse for, hvad socialisme er, fremfor at man den ene gang efter den anden beskylder socialdemokraterne for at ville socialisere Danmark. Jeg synes, det er en grov beskyldning, men o.k.

Vi støtter dette forslag, ligesom vi støttede det, da det blev vedtaget i et tidligere folketing. Jeg kan ikke se nogen særlig grund til, at det i det hele taget skal udvalgsbehandles, da jeg synes, det fik en gennemgribende behandling sidst. Jeg synes, det blev endevendt på alle de måder, det overhovedet kunne lade sig gøre, og den eneste ændring, der er sket, er jo, at der nu bliver tale om et provenutab, idet man – guderne skal vide hvorfor – har ændret reglerne, så der ikke skal betales skat af en ekspropriationssum længe. Men da vi ud af fremsættelsestalen kan se, at der ikke er nogen minister, der aner noget om, hvor stort det provenu kan blive – det kan blive 20–30 mill. kr., og jeg vil tro, det kan blive enten meget mindre eller meget større – og da skatteministeren højst sandsynligt ikke kan svare på det spørgsmål, kan jeg overhovedet ikke se nogen som helst grund til, at vi skal bruge en masse tid i udvalget på at gå hele sagen igennem én gang mere. SF kan glæde ministeren ved at støtte dette – hidtil har det jo kun været negative bemærkninger fra de fleste ordførere – og da han uden tvivl gerne vil have det hurtigt igennem, skal man i hvert fald ikke for SFs skyld forlange udvalgsbehandling.

Dræbye ((RV):

Jeg skal ikke gentage de argumenter, som ved lovens tidligere behandling fra det radi-

kale venstres side er udtalt til fordel for den. Dem kan jeg godt springe over her. Det har jo været grundigt diskuteret. Vi er altså tilhængere af lovforslaget, men jeg synes, der er grund til at komme med et par kommentarer til de indvendinger, der er kommet her i dag.

Jeg synes for det første, der er grund til at takke hr. Svend Erik Hovmand, fordi han så tydeligt gav udtryk for, at det er et forslag, der helt uafhængigt af politisk tilhørsforhold modsvarer ønsker hos en lang række kommunalfolk ud over landet. Det synes jeg det er vigtigt at holde fast ved, når argumentationen er af den karakter, at man siger: vi synes ikke, at dette indgreb i den private ejendomsret skal gennemføres, for der er ikke noget særligt behov for det; der er jo ikke nogen, der vil bruge det alligevel. Det harmonerer ikke med den udtalelse, som gik ud på, at det ville vække stor interesse i en lang række kommuner at have en sådan bemyndigelse.

Jeg synes, man skal holde fast ved, at der er et sådant behov, og det er der ikke mindst, hvis man ønsker at planlægge økonomisk og fornuftigt. Det vil sige, at man ikke ønsker at lade sin byudvikling diktere af ejendomsretten til jorden, men at man ønsker at tilrettelægge den bl. a. under hensyn til en fornuftig kommunaløkonomi. Jeg synes, der er noget selvmodsigende i, at det er partier, som taler meget om offentlig økonomi og om besparelser, som her går imod et fornuftigt middel til at få tilrettelagt en økonomisk og fornuftig byudvikling.

Mimi Jakobsen (CD):

Som det fremgår af bemærkningerne, har vi her et af de få tilfælde, hvor et stort mindretal i henhold til grundlovens § 73, stk. 2, har fået udsat ikrafttrædelsen af en lov.

Ved behandlingen af loven i sin tid sagde CDs ordfører klart fra, og vores holdning til spørgsmålet er ikke ændret siden. Vi finder fortsat, at der er tale om et indgreb over for den private ejendomsret af et omfang, som vi ikke kan acceptere.

Både i fremsættelsen og i bemærkningerne gør ministeren opmærksom på, at lovforslaget nu får økonomiske konsekvenser både for stat og kommune. Vi er lidt i tvivl om, hvorvidt det skal bruges som et argument for lovforslaget eller som en undskyldning, men

[Mimi Jakobsen]

selvfølgelig er det da rigtigt, at der er sket en ændring af lov om særlig indkomstskat, og at denne lov får indflydelse på det foreliggende spørgsmål. Det er også rigtigt, at de økonomiske virkninger for de berørte grundejere herved er mildnet lidt, men det betyder ikke, at CD dermed støtter forslaget.

Arne Bjerregaard (KrF):

Vi skal da gerne fra kristeligt folkepartis side erkende, at den manglende ret til ekspropriation til byudvikling kan være en hæmsko for en rationel udvikling af byområderne. På den anden side må vi også erkende, at der kan være en fare for en næsten fri ekspropriationsret ud fra rent menneskelige betragtninger. Men med kendskab til forskellige områder, hvor i al fald vores nuværende mangel på ret til ekspropriation har hindret en rimelig byudvikling, vil jeg gerne spørge ministeren, om han vil være med til at ændre forslaget, så det bliver indføjret, at der kan eksproprieres ubebyggede arealer i byzoner eller i lokalplanområderne. Hvis ministeren vil det, vil vi være meget positive over for forslaget, og hvis ministeren ville undersøge mulighederne for at få et sådant forslag igennem, kunne det også være, at der var andre partier, der kom til sandheds erkendelse, nemlig at vi nødvendigvis må ændre noget i ekspropriationsretten på dette område.

Flygaard (DR):

Retsforbundet stemte for det pågældende lovforslag ved tredje behandling den 25. maj 1977. Retsforbundet har ikke ændret opfattelse. Retsforbundet vil anbefale lovforslaget til vedtagelse og finder for så vidt ikke, at der er behov for, at lovforslaget bliver sendt i udvalg.

Retsforbundet vil gerne gøre den bemærkning – det skal måske specielt være en bemærkning til hr. Arne Bjerregaard – at man skal ikke begynde at ændre i en lov, for så kan vi begynde at køre forfra én gang til. Nu kan loven her blive vedtaget, og så kan man jo altid hen ad vejen se, om der er behov for nogle ændringer og justeringer, og se, om der er et flertal for det. Så lad være med at ændre i loven. Se nu at få den vedtaget!

Miljøministeren (Ivar Nørgaard):

Det ser jo ikke ud til, at vælgernes bekræftelse af, at dette forslag er godt og bør gennemføres, har påvirket de partier, som ønskede at høre vælgernes mening, før loven blev stadfæstet. Det er jo sådan set sørgeligt, når man nu har fået den mulighed for at se, om de partier, der gik ind for det, faktisk havde vælgerne bag sig, at det ikke har givet anledning til, at de partier, der gik imod det, har revideret deres opfattelse. Det er ikke sket, men vi kan da glæde os over, at der stadig væk er et ganske solidt flertal bag dette i folkettinget, og jeg mener derfor, at vi nu kan konstatere, at dette fornuftige forslag kan blive gennemført uændret.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til miljø- og planlægningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om social bistand. (Fastsættelse af betaling for børns ophold i daginstitution).

(Lovforslag nr. L 81. Fremsat 11/12 79).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Hans Hækkerup (S):

Dette lovforslag har alene til formål at klare et fortolkningsspørgsmål og klart fastslå, at kommunerne kan fastsætte forældrebetalingen på grundlag af de gennemsnitlige udgifter i institutioner af samme type.

Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at bede socialministeren bekræfte, at der fortsat er mulighed for, at kommunerne kan fastsætte en forældrebetaling, der er lavere end de i bistandslovens § 73 fastsatte 35 pct. og 25